

BUITENKANS

MAGAZINE OVER HET PLATTELAND
VANDAAG EN MORGEN

EEN UITGAVE VAN DE
VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ
JAARGANG 4 | NUMMER 1 | JUNI 2015

BEHEEROVEREENKOMSTEN
BRENGEN LANDBOUW EN
NATUUR SAMEN

FIETSOSTRADES VERZACHTEN
HET FILELEED

HET VELD IN MET DE
VODKA-CONTROLEURS

GELANCEERD: HET OPEN
RUIJTE PLATFORM

PLATTELAND
OMARMT
DIVERSITEIT

Delen

Delen is het nieuwe hebben! Die hippe kreet mag wat mij betreft onze beleidsmakers inspireren, want tijd en ruimte delen kan ons Vlaamse platteland versterken. Ik noem een paar voorbeelden uit m'n eigen leefwereldje.

Voormalige groeves kunnen zo heringericht worden dat ze een nieuwe thuis vormen voor planten en dieren. De terreinen zorgen dan voor meer biodiversiteit en dienen tegelijk als groene zone voor de mens die verlangt naar rust en ruimte. In het Interregproject RESTORE zag de VLM voorbeelden in binnen- en buitenland waar ontginners, natuurbeschermers en overheden elkaar vinden in prachtige win-win-projecten.

Onder het motto 'brede school' heeft de middelbare school in mijn buurt haar nieuwbouw zo bedacht dat ze de ruimtes 's avonds, in het weekend en in de vakanties kan delen met de muziekacademie, met verenigingen en bedrijven en zelfs met een opleidingscentrum. De school is geen eiland, zo wordt geredeneerd, en mooie nieuwe ruimtes waarin de gemeenschap investeert, hoeven geen 180 dagen per jaar leeg te staan.

In mijn bloedeigen tuin trekken we een kleine nieuwe woonst op. Onze lap grond, vlak bij het station, delen we straks met een tweede gezin dat dan ook te voet naar de bakker kan.

Ook Buitenkans is fan van delen. De nieuwe beheerovereenkomsten in PDPOIII tonen aan dat landbouw en natuur dezelfde ruimte kunnen delen. In dit nummer lees je ook hoe Heusden-Zolder de omgeving deelt met mensen van andere culturen. En het Open Ruimte Platform onderzoekt met een nieuwe bril hoe we de ruimte op het Vlaamse platteland optimaal kunnen delen in de toekomst.

Onze tijd en ruimte delen en zo het platteland versterken, daar gaan we voor!

Fijne zomer,

Karolien Bracke
Hoofdredacteur

COLOFON

BUITENKANS is een magazine over het Vlaamse platteland (sbeleid) uitgegeven door de Vlaamse Landmaatschappij | **Verantwoordelijke uitgever:** Toon Denys, gedelegeerd bestuurder | **Hoofdredactie:** Karolien Bracke | **Redactie, concept en lay-out:** Pantarein | **Druk:** Artoos Communicatie | **Redactieadres:** Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel, tel. 02 543 72 00, buitenkans@vlm.be De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van de VLM | **Copyright beelden:** p. 4-5: departement MOW, p. 6-7-8-9: Bart Lasuy, p. 10-11-12-13: Bart Lasuy en Katleen Put, p. 14-15: Shutterstock, p. 16-17-18-19: provincie Antwerpen, p. 20-21: Shutterstock en gemeente Lo-Reninge, p. 22-23-24-25: Leen Deneve (VLM), p. 26-27: iStock, p. 28: Bart Lasuy en gemeente Dilbeek

COVERFOTO

Migratie en diversiteit zijn niet langer alleen maar een zaak van grote steden. Hoe gaat het Vlaamse platteland ermee om? We namen een kijkje in Heusden-Zolder. **p. 10**

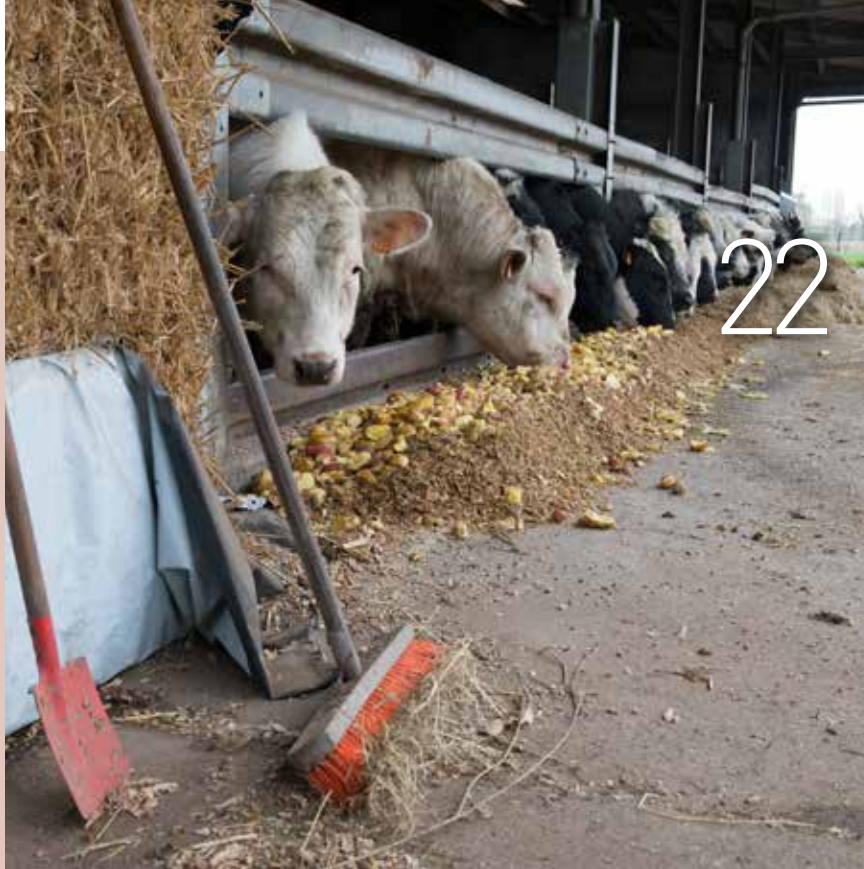

REPORTAGE

Beheerovereenkomsten brengen landbouw en natuur samen

Via beheerovereenkomsten met de VLM helpen landbouwers onze biodiversiteit te beschermen. De nieuwe overeenkomsten richten zich nog meer op kwetsbare gebieden. **p. 6**

Wil je BUITENKANS ook digitaal ontvangen of wil je BUITENKANS enkel nog in je mailbox? Stuur een mailtje naar buitenkans@vlm.be.

ACTUEEL

Het veld in met de VODKA-controleurs

Het mestgebruik van landbouwers controleren om de waterkwaliteit in Vlaanderen te verbeteren: dat is het doel van de VODKA-acties van de VLM. In 2015 trekken bedrijfsadviseurs en toezicht-houders opnieuw naar de boeren. **p. 22**

JAAR VAN DE BODEM

“Gezonde bodem is sleutel tot voedselproductie”

Voeding in eigen streek produceren is duurzamer en verhoogt onze voedselzekerheid. Een goede bodemkwaliteit is daarbij cruciaal. **p. 14**

SAMENLEVING

Fietsostrades verzachten het fileeeld

Met de aanleg van snelle, veilige fietsverbindingen langs drukke trajecten wil de provincie Antwerpen het aantal autoverplaatsingen terugdringen. “De fietsostrade tussen Antwerpen en Mechelen is nu al een succes.” **p. 16**

Lees BUITENKANS
online via
www.vlm.be!

In beeld

Vrachtverkeer hoeft niet meer door de polderdorpen **p. 4**

Platteland 2.0

Korte berichten over het wereldwijde platteland in Vlaanderen **p. 20**

Gelanceerd

Het Open Ruimte Platform **p. 26**

Achterklap

Kille begraafplaats wordt groen park **p. 28**

VRACHTVERKEER HOEFT NIET MEER DOOR DE POLDERDORPEN

De gewestwegen die de haven van Zeebrugge verbinden met het binnenland, zijn niet geschikt voor vrachtverkeer. Om de haven beter te ontsluiten legt het Agentschap voor Wegen en Verkeer (AWV) een nieuwe, twaalf kilometer lange autoweg aan tussen Brugge en Westkapelle: de A11. Tegen eind 2017 moeten de werken afgerond zijn.

De A11 moet het verkeer tussen de haven van Zeebrugge en het binnenland vlotter laten verlopen, maar ook de regio leefbaarder maken. Het zware vrachtverkeer hoeft straks niet meer langs de kleinere gewestwegen, en toeristen kunnen via de A11 vlot richting Knokke rijden. Om de verkeersveiligheid te verbeteren krijgt ook het lokale autoverkeer nieuwe verbindingswegen. Fietzers kunnen dan weer rekenen op vijftien kilometer nieuwe fietspaden in het groen om van het ene dorp naar het andere te rijden.

Respect voor de omgeving

De nieuwe snelweg aan de kust wordt zo goed mogelijk in de omgeving geïntegreerd, met respect voor de buurtbewoners, de landbouw en de natuur. Om de geluidshinder te beperken koos AWW voor geluidsarm asfalt, bruggen met geluidsarme voegen en geluidsschermen langs de kant van de weg. Mensen

die dicht bij de snelweg wonen, hebben recht op subsidies om buffergroen aan te planten - zo hoeven ze niet op het verkeer uit te kijken. Op plaatsen waar de A11 waterlopen kruist, komen er bovendien faunapassages, die vrije doorgang verlenen aan dieren.

Gegroepeerd

Om de nieuwe snelweg mogelijk te maken, werden verschillende landbouwgronden onteigend. Landbouwers konden kiezen voor grondruil als alternatief voor onteigening met een financiële vergoeding. De VLM kocht daarom landbouwgrond aan. Het ruilen van gronden werd via een systeem van gebruiksruil zo georganiseerd dat per landbouwbedrijf de percelen zoveel mogelijk gegroepeerd aan één kant van de A11 kwamen te liggen. De maatregelen worden nog verder uitgewerkt via een ruilverkaveling.

NIEUWE BEHEEROVEREENKOMSTEN

ZETTEN EUROPEES LANDBOUWGELD
GEBIEDSGERICHT IN

Landbouwers spelen een hoofdrol in het beschermen van onze bodem, waterkwaliteit en biodiversiteit. Via beheerovereenkomsten met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) kunnen ze tegen een vergoeding concrete maatregelen nemen om de natuur en het landschap te beschermen. Sinds dit jaar focust Vlaanderen met nieuwe beheerovereenkomsten nog meer op kwetsbare gebieden.

Op een frisse ochtend in april bellen we aan bij landbouwer **Stijn Stillaert** in Bierbeek. Met grote passen komt hij uit de schuur gelopen. Het is zaaitijd, en hij heeft het druk. Op zijn bedrijf van dertig hectare verbouwt de jonge boer onder meer tarwe, aardappelen, suikerbieten, maïs, aardbeien en verschillende soorten kool. Ongeveer vier hectare van zijn grond gebruikt Stijn om zijn beheerovereenkomsten met de VLM na te leven. Dat zijn vijfjarige overeenkomsten die landbouwers de kans bieden om vrijwillig mee te werken aan de realisatie van de natuur- en milieudoelstellingen in Vlaanderen. In ruil voor hun medewerking krijgen ze een vergoeding.

Maatregelen

De afgelopen jaren sloot Stijn Stillaert verschillende beheerovereenkomsten met de VLM. "Momenteel werk ik mee aan de pakketten 'grasstroken langs kwetsbare elementen (bosranden, waterlopen en holle wegen)', 'grasstroken tegen erosie', 'niet-kerende bodembewerking' en 'akker vogelbeheer'. Die overeenkomsten bevatten verschillende maatregelen", vertelt hij. "De grasstroken langs kwetsbare elementen mag ik niet bemesten en kan ik pas maaien na 15 juli. Zo kunnen er allerhande planten opschieten, en kunnen insecten en andere dieren er nestelen en voedsel zoeken. De grasstroken tegen erosie moeten minimaal

twaalf meter breed zijn om afgespoelde grond op te vangen. Op de percelen voor akkervogels zaai ik gewassen die voldoende voedsel leveren, zoals zomertarwe. Die tarwe blijft in de winter staan. Niet-kerende grondbewerking wil dan weer zeggen dat ik de bodem niet mag omploegen, zodat er bij felle regen minder grond wegspoelt. Dat doe ik alleen op de meest erosiegevoelige percelen. De opbrengst van niet-geploegde akkers is lager dan die van gewone akkers, maar daar krijg ik een vergoeding voor."

Advies

Met vragen over de keuze en de uitvoering van zijn beheerovereenkomsten kan Stijn terecht bij VLM-bedrijfsplanner **Rauwerd Roosen**. Hij staat in voor de overeenkomsten in het Dijleland (tussen Leuven, Brussel, Waver en Mechelen) en bepaalt welke landbouwers in aanmerking komen voor welke maatregelen. "Dat hangt niet alleen af van het landbouwareaal, maar ook van de noden en de mogelijkheden van het gebied", vertelt Rauwerd Roosen. "Leven er beschermde dieren of planten, is er een waterloop in de buurt, zijn er waardevolle landschapselementen, is er een erosieprobleem?" Met hun goede kennis van het gebied, gecombineerd met biologische waarderingskaarten en erosiegevoeligheidskaarten, kunnen de bedrijfsplanners beheerovereenkomsten

selecteren die op een bepaalde plaats het meest waardevol zijn. Dan trekken ze met een voorstel op maat naar de landbouwers.

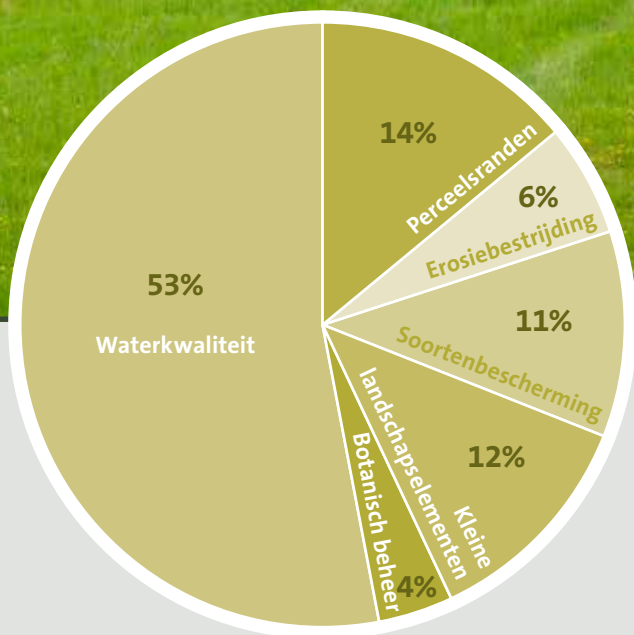
In het Dijleland zijn de meest voorkomende beheerovereenkomsten die voor waterkwaliteit, erosiebestrijding, akkervogelbeheer en het aanleggen van grasbuffers langs holle wegen. De pakketten worden maximaal met elkaar geïntegreerd: een grasstrook die wordt aangelegd om erosie te voorkomen, kan tegelijk ook een waterloop beschermen. Met de boer wordt een gepast maai-beheer afgesproken, zodat ook de akkervogels er wel bij varen. Meer dan 200 landbouwers in het Dijleland hebben één of meerdere beheerovereenkomsten lopen.

“In regio's met meer beheerovereenkomsten vinden we ook meer broedvogels”

Rauwerd Roosen,
bedrijfsplanner VLM

DE BEHEEROVEREENKOMSTEN IN CIJFERS

- **Perceelsranden:** aanleg van bufferstrook langs kwetsbare elementen.
- **Erosiebestrijding:** grasstroken om afspoeling van grond tegen te gaan.
- **Soortenbescherming:** meer voedsel en schuilplaatsen voor bedreigde soorten.
- **Kleine landschapselementen:** beschermen van hagen, heggen, houtkanten en knotbomen.

- **Botanisch beheer:** minder mest, minder bestrijdingsmiddelen en later maaien.
- **Waterkwaliteit:** maatregelen voor minder nitraatuitspoeling (minder bemesten etc.).

Voorwaarden & vergoeding

De VLM biedt verschillende types beheerovereenkomsten aan. Enkel actieve landbouwers, geregistreerd bij het departement voor Landbouw en Visserij, kunnen een beheerovereenkomst sluiten. De minimumvergoeding voor een beheerovereenkomst is 750 euro, gespreid over vijf jaar. Afhankelijk van de ingreep en het aantal hectaren kan dat oplopen tot enkele duizenden euro's. Voor een beheerovereenkomst waterkwaliteit heb je minstens twee hectare nodig.

Gebiedsgericht

Sommige beheerovereenkomsten kunnen in heel Vlaanderen aangevraagd worden, andere zijn beperkt tot bepaalde gebieden. In regio's met veel kwetsbare natuur gaan de bedrijfsplanners actief op zoek naar landbouwers die willen meewerken. Rauwerd Roosen: "Een gebiedsgerichte aanpak levert betere resultaten op, omdat we onze inspanningen dan gericht inzetten. Voor de overeenkomst 'Akkervogelbeheer', die de VLM sinds 2009 aanbiedt, bakende het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) beheergebieden af. In die

gebieden versterken we de bestaande akkervogelvriendelijke infrastructuur (onverharde wegen, houtkanten, ...) met beheerovereenkomsten voor akkervogels. Zo kunnen ze nog beter gedijen." Ook het bedrijf van landbouwer Stijn Stillaert ligt in zo'n gebied. "Rauwerd wees me erop dat de beheerovereenkomst 'Akkervogelbeheer' een interessante kans was. Die heb ik dan ook gegrepen, samen met nog enkele collega's uit de buurt."

Vergoeding

Een landbouwer die een beheerovereenkomst sluit met de VLM, krijgt daar een vergoeding voor. Die varieert naargelang de soort maatregel en de oppervlakte die de boer inzet. Het minimumbedrag om te kunnen starten is 750 euro, verdeeld over vijf jaar. Rauwerd Roosen: "Als we de uitgegeven middelen bekijken, zien we dat de natuurgerichte beheerovereenkomsten steeds populairder worden. In 2008 ging nog 75 procent van het Vlaamse budget, in totaal een goeie elf miljoen euro, naar overeenkomsten voor waterkwaliteit. Vandaag is dat aandeel gezakt tot 53 procent. De natuurgerichte beheerovereenkomsten zijn populairder geworden. 14 procent van het budget gaat naar het perceelsrandenbeheer, 12 procent naar het beheer van kleine landschapselementen en 11 procent naar de bescherming van waardevolle soorten zoals akkervogels, weidevogels, waardevolle graslanden of kruiden in akkers. De beheerovereenkomsten voor erosiebestrijding blijven al enkele jaren stabiel."

Resultaten

Of de vele beheerovereenkomsten tot zuiverder water en een herstel van beschermde soorten leiden, is niet altijd makkelijk te meten. Op kleine schaal zijn de positieve effecten duidelijk: grasstroken vol bloemen trekken hopen bijen en insecten aan, en maatregelen tegen erosie zorgen voor minder grondafspoeling. "Maar ook op grotere schaal zijn de resultaten bemoedigend. Zo zien we dat landbouwers met een beheerovereenkomst "verminderen van de hoeveelheden stikstof" lage nitraatresidu's hebben. Dat komt de waterkwaliteit ten goede", zegt Rauwerd Roosen. "Binnen het akkervogelbeheer merken we dat de aangeplante wintergewassen veel veldleuweriken en andere kwetsbare vogels aantrekken, zeker als het vriest. Onze waarnemingen doen ons het beste hopen. Ook de metingen die het INBO de afgelopen jaren verrichtte, tonen een positief effect aan."

“Betere resultaten met gebiedsgerichte aanpak”

Ruim 3600 Vlaamse landbouwers hebben op dit moment een beheercontract lopen met de VLM. Meer dan 900 onder hen startten op 1 januari 2015 met een beheerovereenkomst binnen het derde Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPOIII). "In dat programma zijn opnieuw middelen voorzien om beheerovereenkomsten aan te bieden. We hebben de aangeboden overeenkomsten ook geoptimaliseerd", vertelt **Bert Van Wambeke**, diensthoofd Beheerovereenkomsten bij de VLM. "We trekken volop de kaart van een gebiedsgerichte aanpak. Samen met de collega's van het INBO gaan we op zoek naar kansrijke regio's waar we nog meer positieve resultaten kunnen behalen door onze beheerovereenkomsten geconcentreerd in te zetten."

Uitgebreid

Een gebied inrichten met beheerovereenkomsten is complex. Het succes wordt beïnvloed door tal van factoren: de aanwezige soorten, de noden op het vlak van landschap, water- of bodembeheer, de regelgeving en de inpasbaarheid van een overeenkomst binnen bedrijf. "Toch merken we dat we met een gebiedsgerichte aanpak betere resultaten halen dan met algemene beheerovereenkomsten die voor heel Vlaanderen gelden", zegt Bert Van Wambeke. "Voor akker- en weidevogels bestonden gebiedsgerichte overeenkomsten al langer. Nu komen ze er ook voor kwetsbare graslanden en voor enkele soorten die beschermd worden door Natura2000. Uit de jongste evaluaties blijkt dat in gebieden met meer beheerovereenkomsten ook meer broedvogels voorkomen. In de toekomst willen we onze middelen voor natuurgerichte overeenkomsten nog efficiënter inzetten in kansrijke regio's."

Actief op zoek

De bedrijfsplanners van de VLM spelen een cruciale rol in het verhaal. Zij gaan actief op zoek naar landbouwers in kansrijke gebieden, begeleiden hen bij het zoeken naar beheerovereenkomsten en helpen hen de maatregelen correct uit te voeren. Bert Van Wambeke: "Door een mix aan maatregelen geconcentreerd in te zetten, zal de biodiversiteit in een gebied hopelijk verbeteren. De eerste resultaten van de monitoring door het INBO zijn alvast hoopgevend."

Meer info over PDPOIII: www.ruraalnetwerk.be/pdpo-iii

INCLUSIEF BELEID WERPT VRUCHTEN AF IN HEUSDEN-ZOLDER

PLATTELAND OMARMT

diversiteit

Velden vol maïs, een kleine buurtwinkel en (blanke) kinderen in de dorpschool: het clichébeeld van het Vlaamse dorp komt recht uit 'Wij, Heren van Zichem'. Maar anno 2015 heeft het platteland een metamorfose ondergaan. Dorpen tellen steeds minder landbouwers, en hier en daar ruimt de pastoor plaats voor een imam. De Limburgse gemeente Heusden-Zolder ziet de diversiteit als een uitdaging: "Iedereen heeft het recht om zich hier thuis te voelen."

Migratie en diversiteit zijn niet langer alleen maar een zaak van de grote steden. Succesvolle migranten zoeken net als Vlaamse tweeverdieners het groene platteland op. Tegelijk sturen OCMW's meer kansarme mensen (autochtonen en allochtonen) naar kleine gemeenten om de financiële inspanningen te spreiden. Daardoor duiken andere culturen er steeds vaker in het straatbeeld op.

Derde generatie

Als voormalige mijngemeente heeft Heusden-Zolder al decennialang een diverse bevolking. Van de 32.000 inwoners is 37 procent van allochtone origine. Bij de kinderen loopt dat op tot bijna 50 procent. Over 'integratie' spreken ze hier niet meer, wel over een diverse samenleving. "De eerste generatie Italiaanse en Turkse migranten kwam naar Vlaanderen om in de steenkoolmijnen te werken. Ze hadden een duidelijk doel en werden vlot geaccepteerd", vertelt **Hilde Muësen**, adjunct-diensthoofd van de afdeling Welzijn & Lokale Economie. "Vandaag liggen de kaarten anders. Sinds de sluiting van de mijnen groeien veel jongeren op in kansarme gezinnen met een gebrekkige kennis van het Nederlands. De moeilijkheden die daaruit voortvloeien zijn vaak meer te wijten aan kansarmoede dan aan een gebrek aan integratie."

Mensen versterken

Het welzijnsbeleid in Heusden-Zolder rust op drie grote pijlers: taalkennis, kansarmoede en inspraak. Dat beleid geldt voor de hele bevolking, niet alleen voor mensen van allochtone afkomst. Kansarmoede is het belangrijkste werkpunt. "We proberen mensen sterker te maken door hen onderwijs, tewerkstellingskansen, opvoedingsondersteuning, vrijetijdsactiviteiten... aan te bieden. Wie zich sterker voelt, gaat ook sneller werk zoeken en deelnemen aan de samenleving", zegt **Sandra Marechal** van Welzijn & Lokale Economie.

Daarnaast streeft Heusden-Zolder naar een inclusief beleid, dat mensen van allochtone afkomst niet als een aparte groep behandelt. In plaats van specifieke activiteiten te organiseren, stemt de gemeente haar initiatieven op diverse doelgroepen af. Sandra Marechal: "We overleggen bijvoorbeeld regelmatig met onze cultuurcentra om de programmering zo divers mogelijk te houden. Een Turkse film of theatervoorstelling is een goede manier om mensen te laten kennismaken met het centrum. De sportafdeling biedt dan weer Street Action aan, een mix van voetbal en andere toffe activiteiten voor tieners. Mede door de Turkse begeleider zijn die namiddagen heel populair. De gemeente subsidieert ook enkele sociale-economieprojecten. Daar kan iedereen met een kansarme achtergrond werkervaring opdoen, ongeacht zijn of haar afkomst."

“Kansarmoede is een veel groter probleem dan een gebrek aan integratie”

Hilde Muësen en Sandra Marechal van de afdeling Welzijn en Lokale Economie

“Nederlands leren is leuker met vrienden”

Raed, Songül en Anife komen respectievelijk uit Irak, Turkije en Bulgarije. In het Zebrahuis in Heusden-Zolder oefenen ze samen met Vlaamse vrijwilligers hun Nederlands. Het project heet Vriend-en-Taal en wordt georganiseerd door de provincie Limburg, de gemeente Heusden-Zolder en VormingPlus. Deelnemen is gratis. “Wij zijn in de eerste plaats vrienden die op een leuke manier het Nederlands willen oefenen”, zegt begeleidster **Anita**. “De samenkomsten zijn een aanvulling op de gewone taallessen. We praten telkens over een ander thema en doen ook rollenspellen. Onze groep telt Vlamingen, anderstaligen en mensen die indien nodig kunnen vertalen. De vrijwilligers komen uit vriendschap en voor een kopje koffie. We willen ons inzetten voor onze buurt.” De studenten zijn blij met het initiatief. Raed kwam zes maanden geleden van Irak naar Vlaanderen, maar spreekt al een aardig mondje Nederlands. “Ik ben hier alleen, zonder familie of vriendin. Ik leer zo snel mogelijk Nederlands en wil ook werk vinden. Hier in Heusden-Zolder krijg ik veel hulp. Ik hoop dat ik hier een leven kan opbouwen.”

Songül, Anife en Raed oefenen hun Nederlands met de hulp van Yucel, Lut, Anita, Mieke, Nurten, Mahib, Fatma en Thérèse.

Sociale mix

Het beste recept voor een succesvolle samenleving is een goede sociale mix, klinkt het in Heusden-Zolder. In wijken waar mensen met verschillende etnische en sociaal-economische achtergronden naast elkaar wonen, schieten ze meestal goed met elkaar op. “Sociale woonwijken met uitsluitend mensen van allochtone afkomst en uit dezelfde sociaal-economische groep, kampen sneller met problemen”, weet Hilde Muësen. “Enerzijds voelen mensen minder de behoefte om Nederlands te leren als ze overal in hun eigen taal geholpen worden. Anderzijds krijg je in zulke wijken grote groepen kansarme gezinnen, die minder mogelijkheden hebben.”

Voor de meest kwetsbare wijken organiseert het gemeentebestuur een aparte wijkwerking. Elk jaar stelt een werkgroep samen met de bewoners een actieplan op. Daarin staat welke thema's prioriteit krijgen: huisvesting, verkeer, jongeren, groen en afval ... Daarrond worden dan samen met de bewoners acties opgezet. Sandra Marechal: “In het wijkplan leggen we vast welke knelpunten we gaan aanpakken, in welke tijdsspanne en wie welke taken gaat opnemen. Ook andere instanties, zoals de politie, de afdeling grondgebieds zaken, het OCMW en de sociale huisvestingsmaatschappij, werken eraan mee. Die aanpak werkt: vroeger waren onze wijkcentra vooral klaagcentra, nu werkt iedereen samen om de buurt te verbeteren.”

Wij-gevoel

Een inclusief beleid betekent vooral de gelijkenissen tussen mensen benadrukken. “We baseren ons op het ‘wij-gevoel’: we zijn allemaal inwoners van Heusden-Zolder”, zegt Hilde Muësen. “Sinds er in het seniorencentrum iemand van allochtone origine werkt, zijn de vooroordelen daar gevoelig verminderd. En waarom zou de muziekschool geen lessen saz (*Turkse gitaar, nvdv*) aanbieden? Als kinderen zo interesse krijgen in verschillende vormen van muziek, is dat mooi meegenomen. Een inclusief beleid werpt vruchten af: we zien steeds meer mensen van allochtone afkomst die een eigen zaak opstarten of participeren in het beleid. Het gemeentebestuur telt inmiddels twee schepenen van allochtone afkomst. Waar mensen niet naast elkaar, maar mét elkaar samenleven, is diversiteit geen probleem.”

Street Action

HOUDT JONGEREN VAN DE STRAAT

Street Action startte drie jaar geleden als een initiatief om kansarme tieners leuke activiteiten aan te bieden. Elke woensdagmiddag komen jongens tussen twaalf en zestien jaar samen voor een wedstrijdje zaalvoetbal of een uitstap. “Kansarme jongeren hebben vaak weinig middelen om zich bezig te houden. Dus gaan ze op straat rondhangen. Daar wilden we iets aan doen”, vertelt coach **Emre Zevne**. “We werken vooral rond zaalvoetbal, want dat doen onze jongens het liefst. Maar we zijn ook al gaan zwemmen en paintballen, we zijn naar de film geweest, naar een pannavoetbaltornooi ... (*straatvoetbal met stunts, nvdr*) We hopen dat jongeren zich thuis voelen in Heusden-Zolder als ze samen kunnen sporten en plezier beleven. Zo merken ze ook dat de gemeente echt wel inspanningen voor hen doet.”

Persoonlijk aanspreken

Street Action wordt deels gefinancierd door het gemeentebestuur, dat ook de sporthal ter beschikking stelt. De begeleiders zijn enthousiaste vrijwilligers: Emre Zevne combineert het project met zijn job als leraar lichamelijke opvoeding. Om het project te lanceren, trokken hij en een collega drie woensdagen lang van deur tot deur om jongens tussen twaalf en achttien jaar in Heusden-Zolder persoonlijk aan te spreken. “Van de tachtig jongens kwamen er de eerste keer veertig opdagen. Nu zien we elke week twintig à dertig jongeren”, zegt Emre Zevne. “Wie vaak komt en echt gemotiveerd is, geven we stilaan meer verantwoordelijkheid. Hopelijk worden zij binnen enkele jaren zelf coach.”

INTERNATIONAAL JAAR
VAN DE BODEM

“GEZONDE BODEM IS SLEUTEL TOT VOEDSEL- PRODUCTIE”

808.700 hectare, of een moestuin van wel 1282 vierkante meter per Vlaming: zoveel landbouwgrond is er nodig als we al ons voedsel zelf willen kweken. Die ruimte is er in Vlaanderen niet, en dus moeten we voedingsmiddelen importeren. Al even belangrijk voor onze voedselvoorziening: investeren in een gezonde bodem.

Voedsel in eigen streek produceren is niet alleen een pak duurzamer, het verhoogt ook onze voedselzekerheid. We worden zo namelijk minder kwetsbaar voor factoren als de groeiende wereldbevolking, de schaarste aan fossiele brandstoffen, aantasting van de bodem, het verlies aan biodiversiteit, geopolitieke conflicten...

De goede bodemkwaliteit en het gematigde en voldoende vochtige klimaat maken van Vlaanderen een ideale plek om aan landbouw te doen. Maar welke oppervlakte zou Vlaanderen theoretisch gezien nodig hebben om al het voedsel dat we consumeren lokaal te produceren? En wat is onze food footprint? Die cijfers kenden we tot voor kort niet, maar het departement van Landbouw en Visserij heeft er net een studie over afgerond.

Geen plaats

Om alles wat we consumeren lokaal te produceren, is er volgens het onderzoeksrapport in Vlaanderen in ieder geval geen plaats: “Zes miljoen Vlamingen eten en drinken samen zo’n 6,4 miljard kilogram per jaar. Dat komt neer op een gemiddelde consumptie per Vlaming van 2,79 kilogram per dag. Theoretisch

heb je daar 808.700 hectare voor nodig, of 1282 vierkante meter per inwoner. De effectief betaalde oppervlakte in Vlaanderen bedroeg in 2011 zo'n 665.500 hectare. Met ons huidige consumptiepatroon is er dus niet genoeg landbouwgrond om de Vlaming lokaal te kunnen voeden."

We kunnen dus niet anders dan een deel van onze voeding invoeren. Maar voor onze voedselzekerheid blijft het vanzelfsprekend ook heel belangrijk om de Vlaamse landbouwgrond zo efficiënt mogelijk te benutten en zo productief mogelijk te houden. Een belangrijke factor voor de gezondheid en dus de productiviteit van de bodem, is het gehalte aan organische stof, zegt **Karen Vancampenhout**, professor Bodemkunde aan de KU Leuven (Technologie-campus Geel). "Organische stof helpt planten om nutriënten op te nemen en zorgen voor een goede bodemstructuur. Dat is een garantie voor een goede waterinfiltratie en een waarborg tegen erosie. Bodemorganismen gedijen bovendien beter als ze voldoende organische stof ter beschikking hebben. En dat rijke ondergrondse leven zorgt dan weer voor gezonde gewassen. Organische stof vormt ook de beste preventie tegen plagen en de ontwikkeling van schadelijke bodemorganismen."

Demonstratieproject

Hoe kunnen landbouwers ervoor zorgen dat er voldoende organische stof in de bodem zit? "Dat hangt af van het type grond, maar ze kunnen bijvoorbeeld niet-kerende bodembewerking toepassen. Ook vruchtwisseling is een succesvolle methode", zegt Karen Vancampenhout. De Vlaamse bodems zijn niet in topvorm, en een laag gehalte aan organische stof is niet de enige bedreiging. Er is ook erosie, bodemverdichting, verdroging, verlies van bodemleven en een zwakke bodemstructuur.

Om erosiebeperkende landbouwtechnieken beter bekend te maken bij de Vlaamse landbouwers, is er dit voor-

jaar een nieuw demonstratieproject van start gegaan, gecoördineerd door Inagro vzw. In dat project gaat men na of het telen van fijnzadige teelten en volleldsgroenten op ruggen te rijmen is met de verscherpte randvoorwaarden op het vlak van erosie op bepaalde percelen.

2015: Jaar van de Bodem

Een gezonde bodem biedt ruimte voor natuur, ondernemen, voedselproductie en veilig en gezond leven en wonen. Daarom zet Vlaanderen, naast bodembescherming, ook al decennialang in op bodemsanering. De speerpunten van die aanpak: voorkomen van bodemverontreiniging, vervuilde gronden inventariseren en saneren als het nodig is. Sinds de start van het Vlaamse bodemdecreet in 1995 zijn er maar liefst 4000 Vlaamse bodems gesaneerd. Daarmee is onze regio een van de beste leerlingen van Europa.

Bodembescherming en -sanering vloeien samen in de campagne 'Bodembewust', die de Vlaamse overheid heeft opgezet naar aanleiding van het Internationaal Jaar van de Bodem. Om het belang van een gezonde bodem in de kijker te zetten, worden nog tot eind 2015 acties georganiseerd rond vier thema's: leefomgeving, economie, innovatie en gezondheid. Het departement Landbouw en Visserij en het departement Leefmilieu, Natuur en Energie - samen met de OVAM, de VLM, de VMM, het INBO en het ANB - trekken aan de kar. "Zorgen voor een gezonde bodem vergt een aanpak op alle domeinen. Onze boodschap: de bodem verdient een integrale benadering. We moeten hem in al zijn aspecten blijvend onder de aandacht te brengen", klinkt het.

Meer weten? Neem een kijkje op www.bodembewust.be

De studie 'Hoe groot is de Vlaamse food footprint?' vind je terug op de website van het departement Landbouw en Visserij, via lv.vlaanderen.be

Gezond tuinieren met de campagne 'Gezond uit eigen grond'

Een kwaliteitsvolle bodem waarop gewassen kunnen groeien en bloeien: het is niet uitsluitend een zorg voor boeren. Acht procent van het grondoppervlak van Vlaanderen wordt ingenomen door particuliere tuinen, en zoals iedereen ondertussen weet, is zelf groenten kweken populairder dan ooit. Om het belang van een gezonde grond voor groenten uit eigen tuin in de verf te zetten, lanceerde het departement Leefmilieu, Natuur & Energie de campagne Gezond uit eigen grond. Wie op zoek is naar nuttige tips over gezond tuinieren kan terecht op een website met een handige testmodule of kan de folder consulteren.

MEER WETEN?
Neem een kijkje op www.gezonduiteigengrond.be

SNEL EN VEILIG ALTERNATIEF VOOR DE AUTO

FIETSOSTRADES VERZACHTEN HET FILELEED

81 uur per jaar, of 20 minuten per werkdag: zo lang staat de gemiddelde Antwerpse automobilist in de file. Met de aanleg van snelle, veilige fietsverbindingen langs drukke trajecten wil de provincie Antwerpen het aantal autoverplaatsingen terugdringen. Van rechte lijnen over vleermuisvriendelijke verlichting tot bandenherstelpunten: “De fietsostrade tussen Antwerpen en Mechelen is nu al een succes.”

“ De mond-tot-mondreclame werkt: vrienden en collega’s maken elkaar warm om mee te fietsen ”

Luk Lemmens,
gedeputeerde Mobiliteit provincie Antwerpen

Antwerpen trekt resoluut de kaart van de fiets. De provincie biedt al jaren een knooppuntennetwerk aan voor recreatieve fietsers. In 2009 besloot de toenmalige deputatie, gealarmeerd door het fileprobleem, om ook voor het dagelijkse verkeer meer fietsmogelijkheden aan te bieden. De keuze viel op de aanleg van fietsostrades: snelle, veilige fietsroutes die drukbezochte locaties met elkaar verbinden. Specialisten tekenden zestien mogelijke trajecten uit, waarvan er inmiddels vier worden aangelegd.

Primeur

De fietsostrade tussen Antwerpen en Mechelen is sinds begin juni volledig klaar. Het traject Antwerpen-Essen wordt dit jaar voor negentig procent afgewerkt, en ook de plannen voor de fietsostrade tussen Herentals en Balen krijgen stilaan vorm. “Die drie trajecten willen we sowieso klaar hebben tegen 2019”, vertelt **Luk Lemmens**, gedeputeerde Mobiliteit van de provincie Antwerpen. “In februari heeft de Provincieraad beslist om nog een extra tandje bij te steken en ook het traject Antwerpen-Lier tegen 2020 te realiseren. Zo kunnen we een alternatief aanbieden als de werkzaamheden voor het Masterplan Mobiliteit rond Antwerpen van start gaan. Op langere termijn willen we zeker nog meer fietsostrades aanleggen.”

Goed verlicht

De aanleg wordt betaald door de provincie: zij koopt de grond aan en coördineert de werkzaamheden voor de fietspaden, bruggen, tunnels, omheiningen en verlichting. De Vlaamse overheid draagt een steentje bij via het Fietsfonds. Als de infrastructuur klaar is, wordt het traject verder onderhouden door de gemeenten. Luk Lemmens: “Voldoende verlichting is essentieel, want ook op donkere winterdagen moeten mensen de fiets kunnen nemen naar hun werk. Indien nodig maken

we wel afspraken met de natuursector. In de buurt van het natuurgebied Oude Landen in Ekeren hebben we bijvoorbeeld vleermuisvriendelijke verlichting geplaatst.” Voor extra service zoals eet- en drinkgelegenheden en herstelpunten om banden te plakken, doet de provincie Antwerpen een beroep op externe partners. Vooral stations spelen een belangrijke rol, omdat fietsostrades vaak een spoorlijn volgen. Luk Lemmens: “In veel stations kun je nu al eten en drinken kopen, en er is ook vaak een Fietspunt waar je kleine herstellingen kunt uitvoeren. Bovendien liggen er in de buurt van een station nogal eens cafés en restaurantjes: dat zou dus geen probleem mogen zijn.”

De snelste weg

De trajecten van de fietsostrades worden zorgvuldig uitgekozen, met snelheid, comfort en veiligheid als belangrijkste criteria. Al in 2001 werd er voor het eerst overleg gepleegd over mogelijke routes. “Dat gebeurde in samenspraak met de Vlaamse overheid, de gemeenten en de water- en spoorwegbeheerders. In 99 procent van de gevallen liggen de fietsostrades immers naast rechtlijnige infrastructures zoals spoorwegen of kanalen”, zegt Luk Lemmens. “We kiezen steeds voor de kortst mogelijke verbinding tussen twee punten, liefst in een rechte lijn. Zo verkorten we de afstand die woon-werf fietsers moeten afleggen. Het traject tussen Sint-Katelijne-Waver en Duffel is een mooi voorbeeld: daar rijden auto’s 6,5 kilometer van station tot station, maar via de fietsostrade is het slechts 2,5 kilometer. Zo helpen we de fiets in de concurrentie met het autoverkeer.”

“De fietsostrades zijn zo ontworpen dat je er met 25 km per uur normaal kunt fietsen”

Luk Lemmens, gedeputeerde Mobiliteit provincie Antwerpen

Fietsbarometer

De eerste deeltrajecten van de fietsostrade Antwerpen-Mechelen zijn al een tijdje toegankelijk. Uit de eerste metingen blijkt dat het project een succes is. In september 2013 waren er gemiddeld 4500 fietsbewegingen per dag op de fietsverbinding aan Berchem-station. “Als al die mensen de wagen zouden nemen, zouden ze een file vormen van 23 kilometer. Onze inspanningen werpen dus vruchten af”, lacht Luk Lemmens. “Om nog meer fietsers te overtuigen, maken we reclame in alle gemeenten die aan de fietsostrade liggen. We informeren ook scholen en bedrijven over de nieuwe mogelijkheden. Maar de beste reclame is mond-tot-mondreclame: vrienden en collega’s maken elkaar warm om mee te fietsen. Ook op de sociale media wordt het project goed onthaald, mét resultaat: de fietstrajecten die al klaar zijn, worden druk gebruikt.”

In de toekomst wil de provincie Antwerpen nog meer informatie over het aantal fietsers verzamelen via de Fietsbarometer, die in januari werd opgestart. Concreet zitten er op zestien plaatsen in Antwerpen glasvezellussen in de grond die het aantal fietsbewegingen registreren. Daarnaast hebben meer dan vijftig gemeenten toegestemd om driemaal per jaar de fietsers te tellen op een afgesproken locatie, telkens gedurende twee weken. Tegen midden 2016 wil de provincie gedetailleerde informatie verzamelen over het aantal fietsers in de hele provincie.

25 kilometer per uur

Snelle fietsverbindingen trekken uiteraard snelle fietsers aan. De toenemende populariteit van de e-bike is een extra uitdaging voor de fietsostrades: de trajecten moeten snelle

fietsers een vlot traject bieden, maar zonder de veiligheid van schoolkinderen in het gedrang te brengen. “De fietsostrades zijn zo ontworpen dat je er met 25 kilometer per uur normaal kunt fietsen. Dat is een stuk sneller dan de werkelijke gemiddelde snelheid van 15 kilometer per uur”, zegt Luk Lemmens. “Om veilig met een hoge snelheid te kunnen fietsen, houden we het traject zo rechtlijnig mogelijk. We blijven bij voorkeur aan één kant van een spoor- of waterweg. Als we die toch moeten kruisen, gebeurt dat meestal via een brug of tunnel: dat is veiliger en je fietst vlotter. Op de fietsostrade Antwerpen-Mechelen moeten fietsers niet één keer wachten voor een spooroverweg. We houden hen ook zoveel mogelijk weg uit het gewone autoverkeer. Waar dat niet kan, kiezen we voor een traject door een autoluwe omgeving. Maar de meeste trajecten bestaan uit afgescheiden fietswegen.”

Een fietsostrade is minstens drie meter breed, zodat snellere fietsers makkelijk en veilig kunnen inhalen. Zo kunnen ook ouders met kleine kinderen probleemloos met de fiets naar school. Ook wielertoeristen mogen de fietsostrades gebruiken, zolang ze hoffelijk blijven tegenover andere weggebruikers. “Voorlopig valt dat goed mee, we hebben nog geen enkele klacht gekregen”, verzekert Luk Lemmens. “Wielertoeristen gebruiken de fietsostrades vooral op zaterdag- en zondagmorgen, als er nauwelijks woon-werk- en woon-schoolverkeer is. Indien nodig kan de politie controleren of iedereen zich aan de regels houdt. Maar voorlopig verloopt alles heel vlot.”

Meer info:

www.provincieantwerpen.be en

www.facebook.com/antwerpenfietsprovincie

Fietsersbond: “Sneller dan met de wagen”

“De Fietsersbond is al tien jaar vragende partij voor een goed uitgebouwd fietsnetwerk in Vlaanderen. De fietsostrades die nu worden aangelegd, vormen daarvan de hoofdroutes”, zegt **Stef Leroy** van de Fietsersbond. “Vroeger was een verplaatsing van Mechelen naar Antwerpen een nachtmerrie door de vele files en de overbevroegde treinverbindingen. Fietsen was toen ook al een alternatief, maar de routes waren niet overal veilig en je stond aan elk kruispunt stil. Dankzij de fietsostrade ben je nu vaak sneller met de fiets dan met de wagen. De mooie, groene route is een extra pluspunt, zeker als het mooi weer is.” De leden van de Fietsersbond zijn lovend over het initiatief,

al zijn verbeteringen altijd mogelijk. “Bij de aanleg van een volgende fietsostrade worden scherpe bochten bij aansluitingen liefst vermeden. Nog een aandachtspunt zijn kruisingen met autowegen: daar pleit de Fietsersbond ervoor de fietsers vaker voorrang te geven. Daarnaast raden we de provincie aan om toch iets voorzichter om te springen met de term ‘fietsostrade’. Die wekt de indruk dat je overal snel en ongehinderd voorbij kunt fietsen, maar op sommige plaatsen, zeker tussen de stations Antwerpen-Centraal en Antwerpen-Berchem, moeten fietsers geregeld voorrang verlenen. Toch zijn we erg blij met de nieuwe fietsroutes. Hopelijk raken we straks ook op dezelfde comfortabele manier tot in Brussel!”

PLATTELAND 2.0

Een eigenwijze kijk op het wereldwijde platteland in Vlaanderen

Steeds meer bezoekers voor WOI-sites

De oorlogssites in de Westhoek mochten vorig jaar maar liefst 789.500 bezoekers verwelkomen. Dat is een groei met 90 procent tegenover 2013 en goed voor een totale omzet van 76,3 miljoen euro. Het eerste herdenkingsjaar van WOI was dus op toeristisch vlak een succes.

Bijna de helft van de WOI-bezoekers kwam uit het buitenland. De grootste groep waren Britten, gevolgd door Nederlanders en bezoekers uit de Commonwealth. De (procentueel) sterkste toename viel echter te noteren bij de binnenlandse bezoekers, vooral bij Vlamingen. Hun aantal verdubbelde tot ruim 420.000. Niet alleen het aantal

individuele Belgische bezoekers nam toe, ook bij scholen en groepsbezoeken gebeurde een inhaalbeweging. Ondanks de hogere bezoekersaantallen bleef de tevredenheid over een bezoek aan de WOI-sites hoog. Nog zeker tot 2018, het laatste herdenkingsjaar, wordt een verhoogde aandacht verwacht voor het oorlogserfgoed in de Westhoek.

Speelpark versterkt dorpscultuur in Lo-Reninge

Een dorpsstructuur met een speelpark in plaats van een nieuwe woonwijk met afgesloten privétuinen: dat was het idee achter het speelpark De Large in Lo-Reninge. Op 12 juni werd het nieuwe park officieel ingehuldigd. De Large sluit aan bij het woonproject Wandelvaardreef en Rietgracht, een verkaveling met 48 bouwpercelen. Wie er een perceel koopt, kan een kleine privétuin aanleggen en verder gebruik maken van het speelpark, dat toegankelijk is voor de bewoners van de verkaveling en de inwoners van Lo-Reninge.

Deel van het dorp

De VLM gaf het park een aangepaste inrichting, waardoor het mooi aansluit bij de rest van het dorp en het omringende landschap. Bestaande landschappelijke structuren, zoals beken met knotwilgen, vormden leidraden bij de ontwikkeling. De verbindingen tussen het dorp, het park en het achterliggende landschap ogen logisch en spontaan. Garages worden apart gegroepeerd om het hele project autoluw te houden. Het eindresultaat is geen afgesloten nieuwe woonwijk, maar een kwalitatieve ontmoetingsruimte voor het hele dorp.

€ 671 MILJOEN

Op 13 februari 2015 keurde de Europese Commissie het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2014-2020 (PDPOIII) goed. Dat programma omvat een hele waaier maatregelen die de Vlaamse land- en tuinbouwsector en het Vlaamse platteland moeten versterken. Om die maatregelen te realiseren, leggen Vlaanderen en Europa samen 671.524.762 euro op tafel. Het Ruraal Netwerk bundelde alle afspraken en richtlijnen van PDPOIII in een brochure. Die kun je inkijken via de website: www.ruraalnetwerk.be/pdpo-iii/publicaties

Varken Félicienne leidt bezoekers door Oosteeklo

Het is eens wat anders: in Oosteeklo neemt een varken bezoekers op sleeptouw langs het erfgoed van het dorp. De tocht van 6,5 kilometer doorkruist het heden en verleden en leidt langs de abdij, de brouwerij, de bunkers en het kasteel. Het varken Félicienne vergezelt bezoekers tijdens die 3,5 uur durende wandeling.

Het idee voor de varkenstocht kwam van de Meetjeslandse Gidsenvereniging, die samen met het Plattelandscentrum Meetjesland de belevingswandeling mét varken door Oosteeklo uitstippelde. Oosteeklonaars gaan immers al decennialang door het leven onder de bijnaam 'varkens'. Allen daarheen om dat varkentje te wassen!

WinVorm zet al 15 jaar in op ruimtelijke kwaliteit

Moeten we ook in onze eigen achtertuin aan inbreiding doen? Hoe zal de zelfrijdende auto onze mobiliteit beïnvloeden? Hoe zwengel je de dynamiek in een binnenstad aan met een gedurfd beleid? Het is een greep uit de onderwerpen die WinVorm dit jaar aankaart. WinVorm staat voor West-Vlaanderen in Vorm en is het platform over vernieuwende thema's in ruimtelijke kwaliteit.

In 2015 bestaat WinVorm vijftien jaar. Naar aanleiding van dat jubileumjaar presenteert het platform een gevarieerd programma met uitdagende lezingen over de aanpak van openbare ruimte, een inspiratiebezoek aan Mechelen en een feestelijke viering. Het volledige programma vind je op:

www.west-vlaanderen.be/overwvl/beleid_bestuur/winvorm2

Nieuw onderzoek over het platteland

Minister Joke Schauvliege trekt 600.000 euro uit voor onderzoeksprojecten die het Vlaamse plattelandsbeleid ondersteunen. Van de tien ingediende voorstellen werden er drie geselecteerd, die inmiddels ook al van start zijn gegaan:

- 'Vergrijzing op het platteland verkend - analyse en ruimtelijke perspectieven', ingediend door KU Leuven en SumResearch;
- 'Versterken van de streekidentiteit via landbouw, natuur, erfgoed en toerisme', ingediend door EV-INBO in samenwerking met EV-ILVO, VITO en de bestaande projectgroep Voeren;
- 'Geïntegreerde methodiek voor actiegerichte gebiedsontwikkeling (IMAGO)', ingediend door EV-ILVO (eenheid landbouw & maatschappij) in samenwerking met UGent (vakgroep politieke wetenschappen, vakgroep landbouweconomie) en de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen.

Alle projecten passen binnen de Onderzoeksagenda van het Platform voor Plattelandsonderzoek, dat wetenschappelijke onderzoeken rond het platteland samenbrengt en coördineert. Samen vertegenwoordigen de projecten een subsidiebedrag van 567.385 euro. Met het resterende bedrag wordt het Platform voor Plattelandsonderzoek verder uitgebouwd.

GERICHTE CONTROLES OP
MESTGEBRUIK GEVEN VLAAMSE
WATERKWALITEIT EEN BOOST

HET VELD IN MET DE VODKA-CONTROLE

Het mestgebruik van landbouwers opvolgen om de waterkwaliteit in Vlaanderen te verbeteren: dat is in een notendop het doel van de VODKA-acties van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Na de geslaagde editie van 2014 trekken de bedrijfsbegeleiders en toezichthouders dit jaar opnieuw hun laarzen aan om landbouwers te informeren en te controleren: “De regels rond mestgebruik zitten er nog niet bij iedereen ingebakken.”

VODKA staat voor ‘verantwoord omgaan met dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen’. Niet meteen sexy, maar de link naar de bekende alcoholcontroles is duidelijk. Momenteel houdt de VLM in vijftig Vlaamse gemeenten een VODKA-actie. Toezichthouders van de Mestbank voeren extra controles uit op het mestgebruik van landbouwers, terwijl bedrijfsadviseurs hen intensief begeleiden. Samen willen ze de waterkwaliteit in Vlaamse beken en rivieren verbeteren door de hoeveelheid nitraat in het water te verlagen.

“Afstand houden van waterlopen blijft het belangrijkste werkpunt”

Lies De Clercq,
toezichthouder

Samen op stap

Toezichthouders **Lies De Clercq** en **Herman Debert** halen regelmatig hun laarzen boven voor een VODKA-actie. Onder meer in de gemeenten Ieper en Tielt controleren ze of landbouwers zich aan de bemestingsregels houden. “Elke handhaver krijgt een focusgebied toegewezen waarvoor hij of zij verantwoordelijk is. De controles doen we altijd met z’n tweeën: dat is beter voor de veiligheid en de rechtszekerheid”, vertelt Herman Debert. “We richten ons vooral op landbouwbedrijven die dicht bij een waterloop of een MAP-meetpunt (Mestactieplan) liggen. De MAP-meetpunten zijn locaties die samen met de landbouworganisaties werden uitgekozen en waar de VMM elke maand een waterstaal neemt. Elke VODKA-controle wordt grondig voorbereid: we checken of de administratieve verplichtingen in orde zijn en verzamelen informatie over het bedrijf. Welke dieren zijn er aanwezig, welk type stallen staan er, zijn er roosters aanwezig, gaat het om vaste mest ... Pas dan gaan we ter plaatse een controle doen.”

URS

VODKA MIKT OP SCHONE WATERLOPEN

Met de eerste VODKA-actie in 2014 wilde de VLM de waterkwaliteit in Vlaamse beken en rivieren verbeteren door het mestgebruik bij landbouwers te controleren.

- **40** inspecteurs voerden samen 4802 controles uit in Vlaanderen.
- De VODKA-controles gebeurden gericht rond **22** MAP-meetplaatsen waar in 2013 de nitraatnorm van **50** mg nitraat per liter water werd overschreden.
- De waterkwaliteit binnen de VODKA-gemeenten verbeterde met **7** procent en de nitraatnorm werd slechts in **1** MAP-meetpunt niet gehaald.

Johan Decrop, diensthoofd Handhaving bij de Mestbank: "De zichtbare aanwezigheid van de controleurs leidde tot minder inbreuken. De komende jaren leggen we de lat telkens eens stukje hoger. Vlaanderen heeft zich tegenover Europa geëngageerd om tegen 2018 de doelstellingen in het nieuwe mestactieplan (MAP5) te halen. De VODKA-acties zijn een belangrijke hulp om dat doel te bereiken."

“Nieuwe aanpak in 2015”

De VLM plant nog zeker tot 2019 VODKA-acties met aangekondigde controles in specifieke seizoenen en gebieden. De nadruk blijft liggen op preventie en controle. Johan Decrop: "Dankzij een combinatie van controles en sensibilisering kunnen we nog sneller de waterkwaliteitsdoelstellingen halen. De dienst Bedrijfsadvies van de VLM informeert landbouwers onder meer via gerichte e-mails. De bedrijfsadviseurs gaan ook bij landbouwers op bezoek voor individuele bedrijfsbegeleiding. Ze geven praktisch advies en leggen het belang van de MAP-meetpunten uit. In hun begeleiding ligt de nadruk op een goed bemestingsplan, het belang van een bemestingsadvies, het optimale tijdstip om te bemesten, de keuze van meststoffen en het belang van een goede bodemkwaliteit. Na elk bezoek ontvangt de landbouwer een schriftelijk advies met aanbevelingen op maat van het bedrijf."

Landbouwers kunnen contact opnemen met een bedrijfsadviseur via bedrijfsadvies@vlm.be

Tweede VODKA-actie in 2015

EUROPA KEURT NIEUW VLAAMS MESTACTIEPLAN GOED

Eind maart keurde de Europese Commissie het vijfde Vlaamse mestactieplan (MAP5) goed. Dat gebeurde na maanden onderhandelen. Door het finetunen van de bemesting moet Vlaanderen erin slagen om de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater tegen 2018 te verbeteren. De VODKA-controleactie kan daarbij helpen.

De Vlaamse beken en rivieren voldoen nog steeds niet aan de Europese eisen voor gezond water. Dat komt onder meer door een overschot aan dierlijke mest. MAP5 moet daar verandering in brengen, door een versterking van de gebiedsgerichte aanpak en strengere maatregelen in focusgebieden, waar de nitraatconcentratie te hoog blijft. Landbouwbedrijven die voor meer dan de helft in zo'n focusgebied gelegen zijn, krijgen strengere regels voor bemesting opgelegd.

Meetpunten

Tegen 2018 mag in maximaal 5 procent van de meetpunten de norm van 50 milligram nitraat per liter water nog overschreden worden. In MAP4, dat liep van 2011 tot 2014, was het doel 16 procent. Uiteindelijk bleken er na afloop nog 21 procent rode MAP-meetpunten te zijn: enkel Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant wisten de doelstelling te halen. In de VODKA-gemeenten waren de resultaten merkbaar beter dan gemiddeld. De actie wordt daarom in 2015 hernomen om de nieuwe, nog ambitieuzere doelen van MAP5 te realiseren.

Emissiearm

De selectie van de bedrijven gebeurt deels op basis van waarnemingen. “Als we door ons gebied rijden en we zien bijvoorbeeld een mestvaalt die niet conform de VLAREM-reglementering is, dan brengen we het bedrijf een bezoekje”, zegt Lies De Clercq. “Een VODKA-controle neemt ongeveer een uur in beslag. Papieren hoeven we meestal niet te zien, we bekijken vooral de situatie ter plaatse: klopt het opgegeven staltype, hoe wordt vaste mest opgeslagen? Zijn er geen mestlozingen of verliezen uit de mestopslag? Soms tellen we ook het opgegeven aantal dieren na.”

Tijdens het bemestingsseizoen zijn de toezichthouders vooral op het terrein aanwezig om na te gaan of de mest emissiearm wordt aangewend. Is de manier van bemesten correct, wordt de mest tijdig ondergewerkt, klopt de

bemestingsdosis en houdt de landbouwer voldoende afstand van waterlopen? Zulke controles doen we ook zonder voorbereiding: als we een landbouwer aan het werk zien, spreken we hem aan en vragen hoe hij zijn akkers bemest.”

“Tijdens een VODKA-controle vragen we geen papieren maar bekijken we de situatie ter plaatse”

Herman Debert,
toezichthouder

Positieve reacties

De meeste landbouwers reageren positief op de VODKA-acties. Lies De Clercq: “Ze weten intussen wel dat we aanwezig zijn in het gebied en gaan daar goed mee om. In principe mag niemand ons de toegang weigeren en mogen we zelfs politie-begeleiding vragen. Maar dat is vrijwel nooit nodig.” Stellen de toezichthouders inbreuken vast, dan zijn er verschillende mogelijkheden. Bij een ernstige inbreuk wordt er een proces-verbaal opgesteld. “Maar als we voor het eerst op een bedrijf komen en de mestvaalt is niet helemaal conform de wetgeving, dan geven we mensen zes maanden de tijd om hun verplichtingen na te komen. Na die periode gaan we opnieuw controleren”, zegt Herman Debert.

Vijf-meterregel

De VODKA-acties van 2014 waren een succes: in gebieden waar de toezichthouders regelmatig op pad waren, ging de waterkwaliteit erop vooruit. “Hoe duidelijker wij in een gebied aanwezig zijn, hoe meer de landbouwers rekening houden met de regels”, stelt Lies De Clercq vast. In 2015 wordt de gebiedsgerichte aanpak daarom voortgezet. De lopende VODKA-acties zijn nog niet afgerond, maar er zijn wel al enkele trends merkbaar. “Het grootste pijnpunt blijft de afstand tot waterlopen bij het bemesten. De vijf-meterregel is bij veel landbouwers nog niet ingebakken”, meent Lies De Clercq. “Daarnaast blijft ook het snel inwerken van mest een probleem. De mest moet binnen de twee uur worden ingewerkt. Op zaterdag moet dat onmiddellijk gebeuren, wat in de praktijk betekent dat er een tweede tractor aanwezig moet zijn, of dat de landbouwer de mest rechtevrees in de grond moet injecteren. Die regel wordt regelmatig met voeten getreden. Niet altijd uit onwil: sommige landbouwers hebben maar één tractor en willen eerst hun hele perceel bemesten voor ze de mest gaan inwerken. Maar dat mag dus niet. Gebeurt het toch, dan zorgt dat weleens voor wrevel bij andere boeren die wél in een tweede tractor of een injectiesysteem hebben geïnvesteerd. Alleen al om fair te zijn, moeten we dus streng controleren.”

HEFBOOM VOOR COHERENTER BELEID

GELANCEERD: HET OPEN RUIMTE PLATFORM

Nergens ter wereld zijn stad en platteland zo met elkaar verstrengeld als in Vlaanderen. Tot voor kort streefde het openruimtebeleid er vooral naar het resterende platteland te beschermen tegen de oprukkende verstedelijking. Dit blijft uiteraard heel belangrijk. Maar het Open Ruimte Platform - dit voorjaar opgericht door de VLM, Ruimte Vlaanderen en de Vlaamse steden, gemeenten en provincies - kijkt ook met een andere bril. “De open ruimte is een hefboom voor de toekomst van heel verstedelijkt Vlaanderen.”

Vlaanderen is een van de meest verstede-lijkte regio's van Europa. Die verstedelijking zet druk op de open ruimte. Maar juist rondom de stad is die open ruimte hard nodig voor de voedselproductie, de energiewinning, de ecosysteemdiensten en de vrijetijdsbesteding. Willen we Vlaanderen welvarend houden, dan moeten we streven naar een evenwichtige verhouding tussen stad en platteland. Het Open Ruimte Platform wil de aanzet geven voor een heel nieuwe aanpak.

Wat ging vooraf?

In 2013 voerde de VLM in samenwerking met Architecture Workroom Brussels en Bovenbouw Architectuur een studie uit naar de toekomst van de Vlaamse open ruimte. Het resultaat was het Open Ruimte Offensief: zes mogelijke toekomstvisies, die moeten inspireren tot een heel nieuwe aanpak van het openruimtebeleid. Een van de scenario's staat bijvoorbeeld in het teken van korte ketens voor voedselconsumptie en -productie. In een ander wordt de spanning tussen intensieve landbouw en water omgebogen tot een samenwerking voor een nieuw landschap.

De stap naar de praktijk

De scenario's waren maar het beginpunt. Om ze in de praktijk uit te testen

en om te leren van projecten en innovaties die momenteel al volop aan de gang zijn, nam de VLM samen met de VVSG (Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten), de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) en Ruimte Vlaanderen het initiatief om een Open Ruimte Platform op te richten.

Griet Celen van de VLM: "Het Open Ruimte Platform is in de eerste plaats een plek waar expertise en kennis worden samengebracht. Maar we zetten ook de stap naar de praktijk, door de toekomstprojecten te testen in concrete cases op het terrein. Voor vier gebieden zullen we actie- of investeringsplannen uitwerken, die meteen toepasbaar zijn op vergelijkbare plaatsen in Vlaanderen."

Niet alleen beleidsmakers

Opvallend: het platform brengt niet alleen beleidsmakers rond de tafel. "Ook het middenveld, belangenorganisaties, wetenschappers en nieuwe actoren van op het terrein zijn van de partij. We denken dus met alle sleutelspelers van de open ruimte na over de toekomst. De conclusies en resultaten willen we gebruiken als bouwstenen om een nieuw beleid voor de toekomst van de open ruimte voor te stellen", besluit Griet Celen.

EEN VAN DE CASES:

Waterbekkens in West-Vlaanderen

Het midden van West-Vlaanderen is een streek waar intensief aan landbouw wordt gedaan. De vruchtbare grond wordt bewerkt door steeds grotere landbouwbedrijven. Die hebben een grote impact op het landschap, de grond- en bodemkwaliteit en de mobiliteit in de regio. Water vormt het grootste probleem. Zo wisselen lange periodes van droogte steeds vaker af met zware wateroverlast. Het Open Ruimte Platform wil de waterproblematiek in deze streek aangrijpen om na te denken over een nieuw landschap, waar leefbaarheid en kwaliteit van de omgeving samengaan met ontwikkelingskansen voor de landbouw. Enkele ingrediënten: waterbekkens, gecontroleerde overstromingsgebieden en duurzame landbouw.

SAARTJE DEGELIN
BOERENBOND:

“Plattelands-
regio's leren
van elkaar”

“De Vlaamse landbouwer wordt geconfronteerd met tal van sectorale regels en programma's. Dat zorgt voor onduidelijkheid en soms ook wantrouwen ten opzichte van de overheid. We hopen dat het platform meer samenhang brengt in het openruimtebeleid. We verwachten veel van de cases. De lessen die we daaruit trekken, kunnen we toepassen in andere regio's in Vlaanderen die vergelijkbare problemen kennen.”

HANS LEINFELDER
FACULTEIT ARCHITECTUUR,
SINT-LUCAS, GENT:

“Minder
versnippering”

“Als het gaat om initiatieven voor de open ruimte, is er in Vlaanderen veel versnippering. Binnen de overheid is er nood aan meer samenwerking en afstemming. De grootste meerwaarde van het platform is dat een aantal beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid die actief zijn op het vlak van open ruimte op geregelde tijdstippen samenzitten en kennis uitwisselen. Structurele samenwerking en afstemming worden zo verankerd in het beleid.”

BEGRAAFPLAATS WORDT GROEN PARK

Groene, rustgevende plekken waar het aangenaam toeven is: zo moeten alle begraafplaatsen in Dilbeek er straks uitzien. De kille kiezelsteentjes worden vervangen door gras, hagen en beplantingen. “We willen van onze kerkhoven groene parkbegravingen maken, met een hoge belevingswaarde”, vertelt **Kurt Van den Broeck** van de groendienst. “Dat is aangenamer voor de bezoekers en beter voor de biodiversiteit. Bovendien houden de beplantingen het onkruid weg, want sinds begin dit jaar mogen we als lokaal bestuur geen pesticiden meer gebruiken.”

Grindgazon

In de kleinste begraafplaats van de gemeente, die van Sint-Gertrudis-Pede, is de omvorming al compleet. De kiezels zijn er vervangen door een stevig grindgazon. Het nieuwe wandelpad bestaat uit waterdoorlatend gebonden dolomiet. Kurt Van den Broeck: “Rond de zerken hebben we groenblijvende taxushagen geplant en tussen de grafstenen groeit nu ooievaarsbek, een geraniumsoort die ideaal is als bodembedekker. Het resultaat: een mooie, beheersbare, onkruidarme omgeving. Zo kan de parkbegraving optimaal deel uitmaken van de openbare ruimte.”

